

Sopelimen

NESODDEN
HISTORIELAGS
ÅRSSKRIFT

2015

Innhold «Sopelimen» 2015:

Åste Eggen: <i>Sognepresten Paul Qvist</i>	3
Marit Kvalnes: <i>Nesodden sangkor 1965–2015</i>	8
Grete Fossum: <i>Intervju med Bjørg Gulbrandsen som opplevde 9. april 1940</i>	19
Grete Fossum: <i>Da Folkevogn«bobla» kom til Nesodden</i>	24
Alv Egeland: <i>Den første speidertroppen på Nesoddtangen</i>	29
<i>Idyllisk speiderleir</i>	35
Nesodden historielag: <i>En annerledes skolestil</i>	40
<i>Også en bryggesak</i>	46
Leiv Bjerve: <i>Den gamle brudekjolen</i>	49
Åste Eggen: <i>Peder Pederssøn Müller</i>	55

Redaksjonskomitè for «Sopelimen» 2015:

Styret i Nesodden historielag

Forsidebilde:

Folkevognbobler i fleng

Sognepresten Paul Qvist

Av Åste Eggen

Siden svartedauden på 1350-tallet gjorde sognepresten på Nesodden også tjeneste som prest i Oppegård herred, og dagens to kommuner ble ansett som ett sogn helt fram til 1915.

I februar 1814 var Paul Qvist presten for hele sognet. Han var dansk født, på Sjælland i 1768, og avla sin teologiske embetseksamen i København i 1792. I 1795 ble han utnevnt til stillingen som prest i den danske kolonien i Guinea i Vest-Afrika. Skipet kom etter sigende ut i sterk storm i Nordsjøen og måtte søke nødhavn i Norge. Qvist var så medtatt etter strabasene til sjøs at han valgte å søke om fritak for oppgaven som prest i Guinea. Søknaden ble innvilget, og etter en tid ble han i stedet kalt til embetet som sogneprest i Kistrand menighet i Porsanger fra 1797. Lenger avgårde fra Vest-Afrika var det vel på den tiden nesten ikke mulig å komme.

Før han dro nordover, hadde han giftet seg med Martha Pouline Coucheron, datter av havnefogden i Langesund (muligens var det

der skipet hadde søkt nødhavn?). Med på reisen nordover fulgte Marthas halvsøster Christ(iane?) Ludov(ica?) Coucheron.

Kirkeboka for Kistrand fra 1798 viser at «9de Sønd. eft. Trinitatis (pinse) begynte Qvist Kirketienesten paa Kistrand». Diverse nedtegnelser i sognets kirkebok i den etterfølgende tiden viser at gudstjenestene svært ofte ble avlyst, grunnet «Mangel paa Tilhørere»!

Folketellingene for 1801 viser at ekteparet Qvist hadde fått en datter i 1799, Pauline Maria. Vi får også vite at det på samme adresse bodde hele 3 tjenestefolk. Datter nr. 2, Chathrine, ble født 1802, og kirkeboka viser at datter nr. 3, Wilhelmine, ble født i 1804.

Men kallet i Kistrand var nok lite og ga få inntekter til å forsørge en såpass stor huslyd. En senere

prestefrue til Kistrand, Hanna Otterbech, skriver i et brev fra 1902 til en bekjent:

«.....Hvor ofte har jeg havt lyst til å kige ind i den præstefrues hjem, hun som boede her for 100 år siden. Det er i kirken et billede, som forestiller en familie ved et lidet barns bære. Det var vel sorgen som dikterede præsten at male det. Det skal være Paul Kvist (Qvist), som kom hid i slutten av det 18. århundre (-det kan nok stemme, for iflg. kirkeboka døde datteren Wilhelmine i juni 1805-).....»

.....Præstegården her er over 100 år og gammeldags med lave værelser og dårlig så at der kommer nok snart ny præstegård. Her er tungvint.....»

Så det var kanskje ikke bare økonomien som fikk Qvist til å søke annet embete? For i 1805 tok presten med seg familien og dro til København for å søke et bedre embete. I 1806 ble han utnevnt til sogneprest på Nesodden.

Vi vet ikke så mye om Qvists prestedid i Nesodden/ Oppegårdsgognet, men noen opplysninger har vi: Kirkeboka viser at ekteparet Qvist fikk

to døtre, født på Nesodden, Andromeda, f. 1808, og Lucretia, f. 1811.

Bygdas prest var nok opptatt av at mange sognebarn led nød under nødsårene i begynnelsen av 1800-årene, særlig fra 1808 og framover. Han var ansvarlig for fordelingen av hjelp i form av utdeling av matkorn, og bl.a. innvilget han Kristine Jonsdatter i Ommen korn fra kongens kornkammer. Mannen Lars var utkalt til krigstjeneste, og hun satt alene med små barn. Det skulle stilles kausjon for lånet, og dette ble vanskelig spesielt for innerster og fattige, som ikke hadde mulighet til dette. Presten skrev til stiftamtmanden og beklaget seg over systemet, dette var urimelig. Han mente dessuten at kornlånene heller burde gå til gårdbrukerne enn til husmennene. De siste hadde etter hans mening så lite jord at kornlånet ikke kunne utnyttes godt nok av dem. Dersom kornet gikk til gårdbrukerne, ville det likevel komme husmennene til gode – bonden ga dem mat i den tiden de arbeidet for ham.

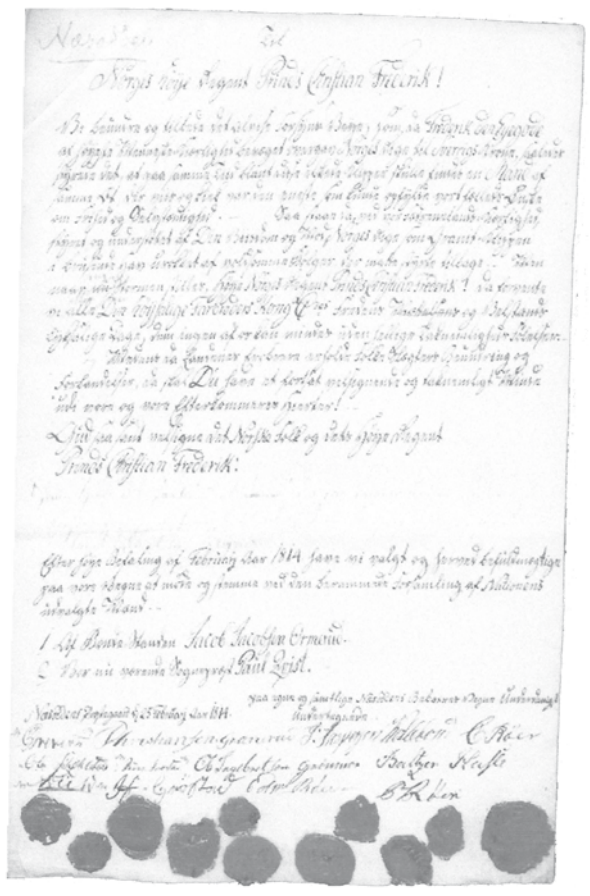
Selskapet for Norges Vel arbeidet for å få opprettet et eget norsk universitet. Sorenskriveren i Ås, Christian Magnus Falsen, satte seg i spissen for dette arbeidet i Folloområdet gjennom å opprette «Follo Distriktsselskab», men ved selskapets stiftelse var ingen representanter fra Nesodden til stede.

Sorenskriveren henvendte seg til presten på Nesodden, visstnok uten at han reagerte. Dermed utferdiget Falsen et meget skarpt brev av 31. august 1811 til Paul Qvist. Brevet finnes i presten Dahls bygdebeskrivelse om Ås herred og lyder iflg. denne som følger:

«Hr. Pastor Qvist. Med lige megen Forundring som Uvillie har Commissionen modtaget de Deres Velærværdighed tilsendte Subskriptionsplaner til frivillige Bidrag til et Universitets Oprettelse i Norge tilbage. Man havde formodet, idet man tilstillede D.V. Listerne, at De med Iver og Kraft havde villet antage Dem denne vigtige Sag, og da var der ingen Tviul om, at den havde faaet det forønskede Udfald, thi i Aas og Krogstad Prestegjelde,

hvor de Committerede personligen have været hos hver Mand og betydet ham Stiftelsens Hensigt og Nytte, har alle uden Undtagelse tegnet sig. Det var Næsodden forbeholdt at udmærke sig paa saa ufordelagtig en Maade, og efter den Maade D.V. har behaget at tage Tingen paa, kunde det ikke vel gaa anderledes. – Jeg Sorenskriver Falsen har talt med nogle Mænd fra Næsodden, som have erklæret sig aldeles uvidende om, hvad et Universitet var, og hvad Nytte samme skulde stifte, endskjønt Listen allerede havde været hos dem, og de skreve sig strax, da jeg havde forklaret dem det. – Man maa altsaa beklage, at man har henvendt sig til den Urette ved at overdrage Dem Sagen.»

Grunnen til Qvists sendrektighet vet vi ikke, men brevet fra Falsen har nok virket som en oppstrammer. I brev av 16. mars 1812 melder Falsen at det er dannet et sogneselskap på Nesodden med presten Qvist som formann, og at en del av Nesoddens innbyggere har tegnet seg for 430 riksdaler til opprettelsen av Norges universitet. Det er ikke kjent hvem disse er.

Efter høye Befaling af Februarj Aar 1814, have vi valgt og hverved befuldmæktige paa vore Vegne af møde og stemme ved den berammede Forsamling af Nationens udvalgte Mænd.

1. Af Bonde-Standen Jacob Jaqobsen Ormerud.
2. Vor nu værende Sognepræst Paul Qvist.

Nesoddens Præstegaard d. 25de Februarj Aar 1814.
Paa egne og samtlige Næsoddens Beboeres Vegne underdanigst

Undertegnede

C. Granerud	J. Christiansen	L. Jespersen	C. Røer.
Ole Schoklefeldt	Peder Svestad.	Ole Ingebretsen	Baltzer Hasle
A. Field	H. Grøstad	Edmd. Røer	P.Røer

Til Riksforsamlingen på Eidsvold våren 1814 skulle Akershus sende 3 representanter. For å finne fram til disse, var ordningen slik at det enkelte prestegjeld under ledelse av presten valgte sine «valgmenn», som sammen med valgmenn fra de øvrige prestegjeldene i amtet skulle kære utsendingene til Eidsvold.

Adressen/fullmakten som så ble utferdiget og viste at oppgaven var fullført, er holdt i høytidelige former (se t.v.).

I sin tur valgte de to valgmennene sorenskriver Christian Magnus Falsen til representant fra Follo amt.

Paul Qvist døde 13. august 1814, iflg. Berner av «blodgang», antakelig dysenteri. Han ble begravet på Oppegård kirkegård, nær Grønmo der Nesoddens presteenker hadde sitt enkesete. På graven ble det reist et forseggjort gravmæle, et jernkors.

I forbindelse med at det ekstraordinære storting skulle samles høsten 1814, ble prokurator Edw. Rør utpekt som ny valgmann.

Qvists enke Pauline Marie ble sittende igjen med 4 små døtre og en meget kummerlig økonomi.

Hun flyttet med dem til den gang Christiania, hvor hun døde i 1854 og ble begravet på Oppegård kirkegård. Graven er nå slettet, men gravmålet oppbevares ved Oppegård kirke, og det skal være det eldste som finnes der.

Døtrene Chathrine og Andromeda Qvist finnes i folketellingene for Christiania i 1875, de øvrige er det ikke funnet opplysninger om. Bildet som hang i Kistrand kirke i 1902 er forsvunnet, og hverken kirkekontoret i Porsanger eller Tromsø museum, billedarkivet, kjenner til det.

Kilder:

Berner: Nesodden herred 1924
Mamen: Kirke og menighet i Oppegård
CH Holm: Nesoddens historie bind 2
Riksarkivet
Privatarkiv

Nesodden sangkor 1965–2015

Av Marit Kvalnes

Starten

Sommeren 1964 da Nesoddens nye samfunnshus nærmet seg sin fullførelse, sammenkalte ordfører Karl Bjerklund noen av bygdas musikere og aktive kulturpersoner til møte. Spørsmålet var om de i fellesskap kunne påta seg å arrangere underholdning ved den høytidelige åpningen av samfunnshuset lørdag den 26. september. Ordføreren hadde et sterkt ønske å benytte seg av lokale krefter. De innkalte tok utfordringen med ekteparet Eva Fremming Nyhus og Sven Nyhus i spissen. Bygdas sangere ble anmodet om å møte opp på samfunnshuset onsdag den 19/8 for å ta fatt på innøving av et program til den offisielle åpningen. Det møtte ca. 50 sangere, hvorav noen allerede var med i eksisterende kor.

Sangerne hadde 5 uker på seg til innøving av Griegs Landkjenning.

Deltakere

Orkester:

Nesodden Amatørorkester under sin dirigent Sven Nyhus.

Kor:

Dirigent Eva Fremming Nyhus

Solist: Sigmund Koll.

Det gikk flott med fremføringen, og verket ble gjentatt ved en senere anledning, fordi det var mange som ikke fikk plass i salen på selve åpningsdagen.

Felleskoret fortsatte å synge med Eva Fremming Nyhus som dirigent uten at det var formelt stiftet. Koret fortsatte likeledes samarbeidet med Nesodden Amatørorkester som var stiftet allerede i 1946.

Det ble holdt flere konserter i bygda vår høsten 1964, og den 28/12 ble det arrangert juleball på samfunnshuset med 275 gjester, et samarbeid mellom kor og orkester.

Sangerlua måtte på...

Stiftelsen

Koret ble formelt stiftet på en øvelses- og kaffekveld den 10. mars 1965. Etter en avstemning over flere navn, falt valget på Nesodden Sangkor. Formannen i Nesodden Amatørorkester, Gunnar Falck Olsen, var også til stede.

Første styre

Formann Roar Rodan, viseformann Berit Granerud, kasserer Erna Solberg og sekretær Reidun

Svae, styremedlemmer Karin Norderhaug og Jørgen Hokholt. Bakgrunnen for at koret ble stiftet akkurat da, var ønske om å kunne delta på Follo Sangerlags 25 årsjubileum. For å delta der måtte koret være formelt stiftet samt være medlem av Follo Sangerlag. Vi er nå medlem av Norges Korforbund-avdeling Akershus.

Dette ble starten på et langvarig samarbeid med Follo Sangerlag som var et lokallag

under Norges Sangerlag. Mange kor var medlemmer, opptil 30.

Det ble arrangert sangermønstre, seminarer, korfestivaler og konserter over det ganske land. På disse arrangementene kunne det møte opp til 2000 korister. Et av høydepunktene var sangermønstringene på Aud Max, Ås, når koristene svingte seg i dansen til levende musikk mens de sang med.

Korets første år

Ved oppstart av koret var stemmene fordelt slik: 18 sopraner, 15 alter, 6 tenorer og 10 basser.

I året 1965-1966 hadde koret, dels i samarbeid med Nesodden Amatørorkester og andre aktører 17 opptredener.

Repertoaret omfattet 24 sanger av komponister som Grieg, Schumann, Schubert, Franck, Benatzky med flere.

Konsertene ble holdt på ulike arenaer, for som det sto i Nesodden Sangkors lover den gang, var korets formål å vekke interesse for sangen, virke for dens utøvelse og forhøyning. Utदानne sine medlemmer i korsang, gi dem

gjennom sangen en oppløftende adspredelse. Dette søkes fremmet ved avholdelse av sangfremførrelser i sykehus, pleiehjem, kirker m.m.

Samarbeid med andre

Koret hadde samarbeid med Nesodden Amatørorkester i nærmere 20 år. Det startet mens Sven Nyhus var dirigent. Da han sluttet i 1968, fortsatte samarbeidet med nye dirigenter som Bjarne Fiskum, Henrik Lindemann og Øyvind Friden.

Kor og orkester var først og fremst kjent i bygda for sine vår- og julekonserter med Nesodden Samfunnshus som konsertarena.

Repertoaret på den første vårkonserten 23/5 1965 var verker av Kierulf, Johan Strauss, Benatzky m.fl.

Entrè voksne kr. 3, barn kr. 1, og det var alltid utlodning i pausen.

Koret brukte solister fra egne rekker på konsertene, og det var sopran Gerd Grøstad, tenor Karl Martin Starheim og bass Roar Bache. Etter hvert fulgte andre samarbeidspartnere og blant mange var disse:

Vårkonsert i 1973 Foto Amtstidende.

Myklerud skolekor, Nesodden ballettskole, Frogn Mannskor, Follo Symfoniorkester, organist Agnar Naalsund,

Konsertarenaene ble også utvidet fra Nesodden Samfunnshus til kirkene både på Nesodden og i Oslo, Badeparken i Drøbak, Skoklefallsalen på Steinerskolen bl. flere.

Noen utvalgte konserter med Eva Fremming Nyhus (Roar Bache vikarierte for henne i perioder). 1968 Haydn: Oratoriet Jesu syv ord på korset med kor, orkester og solister.

1973 Gluck: Orfeus og Euridike med kor og orkester, solister og elever fra Richvoldsens Ballettskole.

1981 Wienerkonsert med kor og orkester, pianisten Helge Evju og sopranen Else Dehli. Scenen var gjort om til Grinzing kafe.

20-års jubileum 1985

Haydn: Jesu syv ord på korset.

Akershus Amtstidende skrev i sin anmeldelse at verket ble en stor musikalsk opplevelse for alle som var til stede.

Midlertidig nedleggelse

Nesodden Sangkor ble nedlagt på ekstraordinær generalforsamling den 9/4-1986.

Bakgrunnen for det var et stadig sviktende antall korister, spesielt i herrestemmene.

Ny start

Koret startet opp igjen i august 1989 med Anne Felberg som dirigent.

I styret satt: Formann Vesla Granerud, kasserer Berit Marthinsen, sekretær Gerd Grøstad, styremedlemmer Tone Spieler og Sidsel Bergquist.

Aktiviteter fra 1989 til 1995

Disse årene ble preget av at koret hadde mange dirigenter, i alt 5 i tillegg til noen vikarer.

Koret opprettholdt likevel noen aktiviteter som julekonserter, sangermønstringer på Ås, konsert med låter av Beatles. Så ble det jubileum.

Stiftelsen 30-års jubileum 1995

Ketil Bjørnstad: Messe for en såret jord med Drøbak Musikkorps, Rockegruppa Fifth Dimension

og Nesodden Sangkor. Solist var Anne Felberg.

Instruksjon kor: Liv Berit Roksand. Dirigent/arr.: Tormod Bjørnstad.

Messen ble fremført i Badeparken i Drøbak den 11/6 i sol og regn og i Skoklefallsalen den 18/6. Komponisten var til stede i Drøbak, og ifølge Akershus Amtstidende var han rørt og beveget.

Dirigenter fra 1995 og til i dag

- Trond Reinholdtsen fra september 1995 og ut 2000. Nyutdannet dirigent
- Jan Granum fra mars 2001 til januar 2003. Fra Nesodden Kulturskole
- Håkon Daniel Nystedt fra vår 2003 ut vår 2005. Var i gang med dirigentstudier
- Gry Sagmo Aglen fra høst 2005 og ut vår 2010. Dirigent og fløytist
- Stefan Zlatanous fra høst 2010 og ut vår 2013. Utdannet pianist
- Karolina Wisniewska fra høst 2013 og fortsatt. Karoline har allsidig musikkutdanning med bl.a. mastergrad som

30 årsjubileum med fremføring av Messe for en såret jord. Foto Amtstidende

konsertpianist og dirigent fra musikkakademiet i Gdansk

Faure, fremført både med dirigent Trond Reinholdtsen og Stefan Zlatanous.

Koret i disse årene

Årsberetninger om koret forteller om et kor i god utvikling takket være dyktige, ambisiøse dirigenter, som maktet å inspirere koristene til å yte sitt beste.

Koret fortsatte å fremføre store verk, noe det også gjorde under Eva Fremming Nyhus.

Et lite utdrag av konserter med store verk fra 1995 (ikke kronologisk): *Requiem av Gabriel*

Gloria av Antonio Vivaldi med dirigent Håkon Daniel Nystedt.

Messe i D-dur av Antonin Dvorak med dirigent Håkon Daniel Nystedt.

Requiem av Maurice Durufle med dirigent Gry Sagmo Aglen.

Messe for en såret jord av Kjetil Bjørnstad med dirigent Gry Sagmo Aglen. Komponisten selv ved pianoet. Dette var en del av Kulturisten.

Fremføring av Carmina Burana på diakonhjemmet i Oslo.

Alle foto: ©Knut Utler

Navidad Nuestra av Ariel Ramirez med dirigent Stefan Zlatanous. Et fantastisk verk hvor teksten fremstiller juleberetningen i den søramerikanske verden

Zigeunerlieder & liebeslieder av Johannes Brahms med dirigent Stefan Zlatanous.

Carmina Burana av Carl Orff med dirigent Gry Sagmo Aglen, kammerkoret Choriolis og Nesodden skolekor.

Andre begivenheter

2009 Korfestival på Hamar med sang i domkirkeruinene. 2011

Korfestival i Riva Del Garda. Oppnådde poengsum til sølv i konkurransen folkemusikk. Mange seminarer med Hildre for å nevne noe.

Koret med dirigent Karolina Wisniewska

Tema for den første julekonserten var: Julesanger fra fjern og nær. Det var sanger fra Sverige, England og Tyskland, og vi øvde også inn 2 polske julesanger. Ellers har Karolina tatt koret inn i popens verden med Bohemian Rhapsody, Abba medley og Build me up.

Deltakelse på den 6. internasjonale korfestivalen i Krakow. Høydepunktet var å få synge i Mariakirken. Foto: Gisle Roksvåg

Nå er det de store forberedelser til jubileumskonsert som er aktuelle.

Jubileumsåret 2015

Styret i jubileumsåret: Leder Morten Ramberg, sekretær Joveig Eliassen, kasserer Jon Røed, PR-ansvarlig Sonja Njølstad.

Arrangementskomite: Asbjørn Skogstad sammen med komiteemedlemmene Lene Eik og Rolf M. Jønsson.

Minikonsert i Tangenten

11. mars

Koret markerte jubileumsdagen med en gratis minikonsert dagen etter selve stiftelsesdagen.

Kultursjefen var hjertelig til stede og dro det hele i gang.

Korfestival i Krakow

Koret reiste den 11. juni til den 6. internasjonale korfestival i Krakow som varte fram til 14. juni. Ambisjonene var å ha en fin tur samt gjøre vårt beste under konserter og i to konkurranser.

Det var en stor opplevelse å synge i Mariakirken som regnes som Polens viktigste og mest

berømte kirke. Festivalen ble en strålende avslutning på sesongen.

Jubileumskonsert

Jubileumskonserten er den 25. oktober i Skoklefallsalen. Det blir både gammelt og nytt repertoar. En avdeling blir med orkester, og det er en selvfølge at et av numrene blir Griegs Landkjenning som det hele startet med.

Jubileumsfest

Festen holdes den 7. november for gamle og nåværende korister. Tidligere dirigenter inviteres samt representanter fra styre og stell i kommunen. Festen skal selv sagt være på Samfunnshuset.

Noen betraktninger om korets liv og historie

Historien bygger på gjennomgang av til dels håndskrevne protokoller helt fra 1964. Fra 2004 kom årsberetningene på data.

Hele historien viser en fantastisk musikalsk reise fra Griegs Landkjenning til små og store korverk, viser, folkemusikk og pop.

I alle år har koret vært avhengig

av ildsjeler som har tatt på seg styreverv gang på gang for å jobbe videre med koret.

Det har vært og er mange arbeidsoppgaver i forhold til økonomi, repertoar, skape eierskap hos koristene i forhold til det, konserter, miljøskapende tiltak, rekruttering av sangere og ikke minst ansettelse av nye dirigenter.

Det har vært mange samarbeidspartnere i løpet av 50 år, og koret har sammen med dem bidratt positivt til gode musikkopplevelser for mange både i og utenfor bygda vår.

Koristene ble i alle år bedt om å se gjennom notene sine før korøvelse.

Fra 2004 fikk koret sin egen hjemmeside i vår digitale verden.

Der er det info om koret med jevnlig oppdatert repertoar. Hjemmesiden har filer i alle varianter slik at det er enkelt å øve hjemme.

Koret har i dag mange medlemmer med variert og allsidig

korbakgrunn med mange år i Nesodden Sangkor. Alten Berit Marthinsen begynte i koret i 1972. Det er virkelig rekord.

Valg av repertoar

Det er styret nå som sammen med dirigenten fastsetter korets repertoar.

Målsettingen er at koret skal ha et variert, inspirerende og utfordrende repertoar.

Det handler om å skape verdifulle musikalske øyeblikk gjennom å mestre krevende kormusikk ved å jobbe sammen om et felles mål.

Og så skal koret formidle dette til sitt publikum. Og som det står i visjonen fra Norges Korforbund: *Korsang skal være en naturlig del av et sunt liv.*

Kilder:

Protokoller og årsberetninger fra 1964 og til og 2014.
Nesodden historielags årsskrift fra 1991:
Artikkel om Nesodden Amatørorkester.

Bjørgh Gulbrandsen opplevde 9. april 1940

Grete Fossum intervjuer Bjørgh Gulbrandsen i mai 2015

5.–8. april var preget av fullt kaos da Bjørgh på seks år, og hennes familie kom flyttende til «Myrene» i Fagerstrand.

9. april våknet Bjørgh av at mamma Laura og søster Ingrid med ektefelle sto og tittet forskrekket ut av vinduet i soverommet. Far Axel var allerede på vei til jobb, han hadde travle dager som bestyrer på «Statens melkekontrollanstalt» i Oslo. Ekstraordinær melkekontroll var satt igang pga mye tuberkulose som herjet omkring. Antakelig var det de ambulerende budeiene som gikk fra gård til gård som førte smitten med seg fra det ene fjøset til det andre.

De tre i vinduet så bestyrtet på de tyske flyene med hakekors – som fylte luftrommet over Nesodden – på vei mot Oslo.

Lille Bjørgh ble urolig og skjønte at dette var noe alvorlig som skjedde på den nye boplassen deres, hun syntes det var dumt at de hadde flyttet til Nesodden. To unge piloter styrtet ved Knardal – og det var veldig nært – de hørte brakket og røyksøylen sto opp. De to unge pilotene ble etterhvert gravlagt fra Gjøfjell kapell – de ble senere flyttet til den tyske kirkegården på Alfaset.

Mange valfartet etter hvert til Knardal for å se flyvraket, og den dag i dag går det turer i området der, og da blir det opplyst om hvor det tyske flyet styrtet den 9. april 1940.

Tidlig samme morgen ble den tunge tyske krysseren «Blücher» senket i Drøbaksundet, etter oberst Eriksens befaling fra Oscarsborg. I Fagerstrand kunne

Krysseren «Blücher» ble senket i Drøbaksundet (Wikipedia)

man tydelig høre kanonene som ble avfyrt fra Oscarsborg.

Mange unge, tyske soldater mistet livet i sjøen utenfor Drøbak denne tidlige morgenen 9. april 1940. Bare noen få klarte å komme seg i land. Noen klatret opp fjellet og kom til bussgarasjen på Hallangen – våte, frosne og forkomne dro og skar de skinnen av buss-setene for å ha noe å legge rundt kroppene sine.

Hjelpebåter ble sendt ut blant annet fra BP (British Petroleum) ved Fagerstrand.

«Braidablikk», ungdomslokalet i Fagerstrand ble i all hast omgjort til feltlasarett –

og allerede samme dag var sårede, skitne og blodige unge krigere å se rundt i området hvor de ventet på medisinsk hjelp.

– Det gjorde et skremmende inntrykk å se unge soldater med hvite dekkuniformer. Noen med en tom arm, og noen med et tomt ben - med bare en krykke til hjelp.

Vi ble etter hvert vant til tyskerne, de var nå bare der, noen ganger med gevær, andre ganger med sukkertøy som de ville gi bort til barn de møtte på veien. Vi barna torde liksom ikke se på de uniformerte mennene, men det hendte at vi tok imot

sukkertøy som de bød oss - å for noen sukkertøy!! Vi glemmer aldri den gode smaken! – Vi var ikke bortskjemte med søtsaker i de dagene, nei.

I skoleåsen var det fint å leke, Jeg og de andre barna bygde hytter og hadde mye moro der, men på slutten av krigen begynte tyskerne å måle opp og ordne saker og ting oppi der, da var det slutt på leken! De fikk aldri greie på hva slags planer det var for den fine skoleåsen.

Vi som bodde på landet, og det var jo alle på Nesodden det, holdt ofte husdyr som: ku, gris, høns, kaniner og kanskje en og annen sau. Dyrene våre matet vi og stelte med, og når vi anså det for nødvendig å slakte noen dyr, f.eks. til jul, ja da måtte vi søke tyskerne om å få lov til dette. Og så kom kanskje tyskerne og krevde å få halvparten av slaktet. Tyskerne hadde oversikt over alt og alle, nifst var det !!

Det var også kontroll på hvor mye korn det ble under treskinga. Mange tok sjansen og gjemte unna korn. Noen av de tyske kontrollørene var greie og f.eks

måtte gå på do, det var tegn til bonden at han kunne gjemme unna noe korn, for da hadde ikke tyskeren sett det !! Da ble det deilig grøt til oss til kvelds.

Det kom hjelpesendinger fra England – «slipp» fra engelske fly, men tyskerne var straks der og kontrollerte!

Alle radioer skulle samles inn og lagres et trygt sted så vi ikke kunne høre noe nyheter. Mange gjemte unna radioen sin og lyttet på hemmelig sted på kvelden, det var fryktelig farlig!

Vi led vel ingen særlig nød, vi som bodde på landet. Vi kunne avle poteter og grønnsaker, og vi som hadde, kunne slakte dyr - som vi delte med dem som ikke hadde noe!

På Braidablikk var det Norsk Bygdekino! 7. mai var det filmfremvisning; fastboende nesoddingar og tyskere bl.a. fra forelegninga på Kopperud møtte opp for å få en adspredelse. Da filmen var slutt og alle skulle gå hjem, hang Gulborg Solvik, landhandlerfrua i Fagerstrand, ut av vinduet og ropte ut: «Tyskerne har kapitulert» – DET ER FRED

– alle skyndte seg glade hjemover, tyskerne forsvant oppover bakken mot Kopperud, de var sikkert glade de også. De så nok fram til å møte «sine» igjen. Da de ble beordret til å møte opp på Blücher, fikk de nemlig beskjed om at de skulle til Oslo i Norge for å hjelpe nordmennene med å forsvare Norge mot engelskmennene

8. mai gikk jungeltelegrafene ut i Fagerstrand: «Kl.18.00 skulle radioen settes ut i vinduet på Skogheim (landhandleri nr. 2 i Fagerstrand) så alle kunne komme og høre fredsbudskapet!» Senere

Optimistenes 17 maifest

Mens befolkningen på Fagerstrand passet på å unngå bruk av nisseluer og binders, var Jaer ungdomsforening mer vågal. Sangen som kommer her, kalt «Optimistenes 17. maifest», er antakelig skrevet av Jørgen Høkholt og avsungen rundt 17. mai 1943. Både teksten og det norske flagget tilsa nok straff dersom okkupasjonsmaktens representanter oppdaget dette.

Leiv Bjerve fant sangkopien på låven på Høkholt gård og leverte den til historielaget. Fordi sangkopien er litt vanskelig å lese, er den skrevet av – med original ortografi:

på kvelden ble det brent store bål. De svarte rullegardinene, bilder av Hitler og av Quisling m.m. gikk opp i røyk.

Under hele krigen måtte vi gå på skolen på vanlig måte, men vi måtte IKKE bruke rød topplue – jøssinglue, ikke ha binders på jakka, ikke si jøssing og kanskje enda mer! Jeg hadde fått en nydelig hjemmestrikket jakke i rødt og gult! Denne ble brukt for første og siste gang. Rødt og gult var nazi-farger – dedertfor ble den aldri brukt igjen !!!

Optimistenes 17 maifest

I

Mel: Den bakvendte visa

Vi gutta er innbudt til Mai-fest ikveld
og festen skal holdes av jent'ne
En 17. maifest, så merkelig stell
at den skal bli holdt på den 15.
Ja, slik er det blitt, vor fornuft har dem tatt
Nu synes jeg væra er bakvendt satt.

II

Mel: Pål sine høner

Men selv om det ligger en sky over landet,
det lysner i øst, og det lysner i vest.
Til neste års 17. mai da kan det
bli feiret igjen med en likere gjest.
Vær optimist, du skal se at de kommer
med blåere himmel og lysere sommer,
og uretten stilles for himmelens dommer.
Da Norge er vårt det (er) frels(t), det er fritt.

III

Mel: Per Spellemann

Da skal vi vel ha oss en drabelig gris
Å slippe å kjøp'n til svartebørspris.
Ja, tenk å få jaget de grønne på dør,
og nyde den deilige frihet som før.
Hei hyp, det må vi skåle på, ja skåle på.
La halvan gå.

III

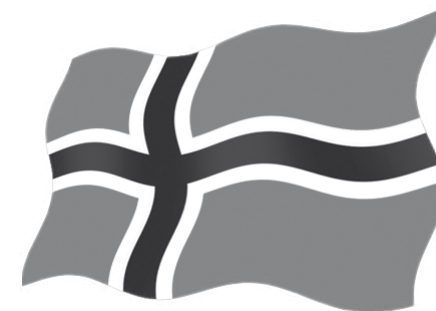
Mel: Å kjøre vat'n

Det står et glass på et dekket bord
Jeg undres på hvad det er i det.
Jeg tror en trollmann i glasset bor,
en blir så underlig i hode.
Ja hele verden blir så lys og blå,
Og bena krøller seg og kan'ke stå.
Drikk og vær glad, morro må vi ha,
for imorra kommer tømmermannen,
og du stønner, det var siste gangen.

IV

Mel: Helan går

Helan går, hei tjom falleri daerulala,
Helan går, hei tjom faderullala.
Vi drikker optimistens skål
Vi skal nok nå vårt store mål
Helan går, hei tjom falerullala.

Da folkevogn»bobla» kom til Nesodden

Av Grethe Fossum.

På Mellom-Granerud på Midtveien på Nesodden bodde det tre flotte brødre. Det var Oswald, Finn og Yngvar Granerud.

Oswald overtok farsgården og ble bonde, Yngvar drev med distribusjon av mineralvann fra Nora, senere ble det Shell bensinstasjon i Ski, men den tredje; Finn som denne historien skal handle om, han var mest interessert i biler, og begynte så smått å reparere biler hjemme på farsgården. Han begynte å reparere biler allerede under krigen.

Det lå et gammels fjøs på andre siden av vegen, litt unna hovedbygningen og driftsbygningen på gården. Uthuset ble laget istand med hjelp av far; Karl og brødrene. Alle var bra handymenn, så verkstedet ble etterhvert helt brukbart. I 1946 var Graneruds Bilverksted et faktum. Finn Granerud var

da i begynnelsen av 20 årene. Biler av alle slag ble reparert. Store og små kjøpmannsbiler, biler fra oljeanleggene på Nesodden og privatbiler osv. De var to mekanikere som jobbet i bilverkstedet i 1946, og i 1953 var de tre mann.

Finn var en forretningsmann og hans kone Karen Beate, eller best kjent som «Vesla», var også helt med da de to i 1953 satset alt de eide og søkte bilagentur i Volkswagen. Harald A Møller hadde fått Volkswagen agentur allerede i 1948 og ville gjerne ha med Finn Granerud inn i VW-eventyret. Ekteparet fra Nesodden så noe spesielt i den lille bobla og satset alt på å få jobbe med, og å selge denne bilen, og i 1953 fikk de agenturet!

De var heldige og fikk læregutter fra omegn. Disse ble dyktige mekanikere, som kunne skru

og mekke, og etterhvert ble det mulig for dem å jobbe akkord. Det var annerledes å reparere bil på den tiden. De måtte krype ned i smøregrava og stå og jobbe med hendene over hodet for å komme til i motor og understell. Deler ble vasket i tynner med bare hender, det ble olje på hendene som ble vasket i tynner. Mange har jo fått merke en del ubehag etter dette.

En bil i dag kan ikke sammenliknes med biler fra 60 år tilbake. Bortsett fra at den fremdeles består av ratt og karosseri på fire hjul.

Forretningen med salg og reparasjon av Volkswagen gikk bra for Vesla og Finn Granerud, på det meste var de 14 ansatte i bedriften

på Midtveien. De bygde seg bolighus på andre siden av veien, fikk etterhvert 3 barn, 2 jenter og 1 gutt.

I 1960 ble bilene frigitt, så nå kunne hvem som helst som hadde penger til det, kjøpe seg ny bil. I 1953 ble det solgt 2 stk «bobler» og 2 stk nyttekjøretøyer fra Graneruds bilverksted på Midtveien. I 1960 ble det solgt 62 privatbiler pluss nyttekjøretøy.

I 1961 kostet bobla kr.13.844 se neste side! Salget foregikk slik at Finn Granerud var på hjemmebesøk hos Kjell Grøndahl, far til dagens leder; Terje Grøndahl. Bilen ble i familiens eie i 20 år.

Det ble stadig foretatt påbygging og forbedring på verkstedet

Granerud Auto A/S utvider igjen

Dette bildet er tatt i firmaet Finn Graneruds ekspedisjonslokale på Nesodden. Selv om det egentlig er fra Graneruds Auto A/S ved Asveien i Ski det store bilsalg foregår, er representasjonen av VW på Nesodden iorden. Og her står bedriftslederen fru Karen-Beate Granerud og disponenten ved Granertids Auto A/S, Ski ved en skinnende ny VW.

I 1946 startet Finn Granerud, Nesodden, bare 23 år gammel, et bilverksted på Granerud. Verkstedet var på 125 kvm., og til å begynne med var det vel bare en læregutt til hjelp, men snart ble det ansatt et par mann til, og virksomheten øket etterhvert - særlig da firmaet i 1952 ble forhandler for Volkswagen. Og utvidelse på utvidelse ble foretatt. Siste gang, forøvrig den 5. i rekken, i 1968 med et tilbygg på 275 kvm., slik at verksted, delelager og kontor idag dekker ialt 725 kvm., og antall ansatte er øket til 11.

Verkstedet dekker reparasjoner av alle merker, både lastebiler og personbiler, men litt spesielt med VW - selvsagt. Den årlige «reparasjons-omsetning» utgjør 2500 biler. Og da må en også ta i betraktning at det gjerne er litt større skader det blir tatt

kan observere på veiene. Til å begynne med skilte den seg typisk ut blant andre biler. Ja, den ble ikke engang kalt for riktig bil, bare et befordringsmiddel. - Hvor mange vittigheter det er laget om VW vet vi ikke, men vitene har øyensynlig bare vært god reklame, og fabrikken bruker dem gjerne i forbindelse med reklame.

Forøvrig er det etterhvert blitt så mange modeller av vognen at den kan dekke så å si ethvert rimelig behov for en lettere biltype, og siste store personbilmodell benevnes ikke engang som Volkswagen til daglig, men med sitt modellnummer. - Og det er virkelig litt av en vogn med god stabilitet, behagelig fjæring og godt veigrep. Men alt dette spesielle må jo selvsagt også gi seg tilkjenne i prisen. - Motor og gear er fortsatt VW-modell.

rekvisita og utstyrsartikler. Herfra går det ut - både til verkstedet selv og andre verksteder og tilfeldige kunder - et antall deler og rekvisita som gir en omsetning på ca. 1 mill. kr. Verkstedsarbeider beløper seg til 620 000 kr., og når en tar med bilsalg, bilutleie og alt mulig, blir totalomsetningen 6,25 mill. kr.

Ja, dette gjelder for VW-affæren i Ski. Hvor meget det vil bli for landet alt ialt, vet vi ikke så nøyaktig. Men VW fraktes vesentlig på norske skip, og sjøen gir også annen fortjeneste av Volkswagen. Sjøvann gir nemlig magnesium, og Norsk Hydro eksporterer for 60 mill. kr. av dette lettmetallet til Volkswagenfabrikkene. Så regnestykket blir ikke så helt galt i norsk favor, mente salgs- og kontorsjef Hans Daae.

Vi var en rundtur på anleg-

på Nesodden, men etterhvert måtte ekteparet Granerud se seg om etter et egnet sted å flytte verkstedet til. Granerud på Midtveien på Nesodden var jo ikke akkurat midt i smørøyet når det gjaldt å fange opp kunder som var på leting etter bil. Valget falt på Ski. Arne Strand på Finstad i Ski var VW-kunde på Nesodden og han kom med tilbud om næringstomt.

Sommeren 1962 døde Finn Granerud plutselig - da var byggingen av nytt VW-anlegg i Ski så vidt startet. Vesla videreførte byggeprosjektet og driften, med god hjelp av Finns bror Oswald Granerud.

Høsten 1963 var bygget innflytningsklart og daglig leder ble Oswald Granerud. Lys og luft preget det nye, flotte anlegget på 630 kvm med 110 kvm utstillingslokale - det var på den tiden 13 ansatte. Nesodden Bil og Karosseri driver nå i verkstedlokalene på Midtveien.

Folk har kommet og gått i Møller Bil Follo i Ski i 52 år nå, og bedriften har feiret sitt 60 årsjubileum.

Finn Graneruds sønn; Finn Øyvind er på plass som delesjef i Møller Bil Follo - har vært i firmaet siden 1979.

Hele virksomheten er i dag ledet av Terje Grøndahl.

Medarbeiderne som har startet i dette konsernet har ofte blitt værende på plassen sin, det har tydeligvis vært en trivelig arbeidsplass. Bl.a. har min ektefelle, Harald Fossum, vært i firmaet i 44,5 år. Han gikk av som pensjonist som 62 åring, men er stadig i kontakt med sin gamle arbeidsplass. Han tar seg gjerne en tur og hilser på i en av sine 3 bobler som han er veldig stolt av.

VW-konsernet tar godt vare på sine pensjonister. Flott julebord hver desember, og invitasjoner til møter nå og da, utflukt på sommeren og av og innbydelse til utenlandstur. Turen har flere ganger gått til Wolfsburg til VW-fabrikken der.

I de 52 årene i Ski har det stadig blitt foretatt forbedringer og utvidelser, men det trengs enda mer utvidelse og det finnes ingen mulighet på den nåværende adressen i Ski. Firmaet er igjen

i forberedelsesfasen for flytting.

Konsernet satser nå også på play-in-hybrid og på el-biler som allerede er å se på veiene.

Nybyggingen er nå godt igang – i Ås kommune, men allikevel nær Ski. Dette vil bli et kjempeanlegg på 7000 kvm – mer enn

Finn Granerud & Co.
Offisielt autorisert bilverksted

Tellevn: 1128, Nesoddtangen
Bilskrotthuset
Palle Spyrstedt, Grønt
Kontor: 41 2348

Hovedden, 17. Juni 1961.

Kunde: Herr Kjell Grøndahl,
Konvalveien 7,
Drebak.

DEKKE	MIN ORDRER NR.	REVISJONSDATA
1 stk. Volkswagen 115 person de Luan 1961 modell, skvettlapper, skjærbeakyttere, sertifisert og registrert.		Kr. 13.700,- " 144,- Kr. 13.844,-
2 stk. Smith sikkerhetsbelter, usertert.		

Chassis nr..... 5911886
Motor nr..... 5841705
Bakkel nr..... E C 110
Reg. nr..... 0-73262
Reg. dato..... 15/8-61
Farge..... Perlegrå.

AVGIFTSPLIKTIG.

Ret. 7/6-61
Finn Granerud & Co.
H. Fossum

Harald A. Møller
(TIDL. STRØMMEN AUTO AS)
STORTINGSGT. 36, OSLO - CENTR. B. 41 7335 - POSTBOKS 883
RESERVEDELLAGER: GØTTERØDGT. 278 - TELEF. 37510 - 375130
VERKSTED: VOUGTGT. 46 - CENTRALBOKS 37510 - TELEGRADK. STRØMCKAR

Faktura for:
Herr John Dahle,
Sarpsborg.

FAKTURA Nr. 2390

Best. dato	Best. ved	Sendt pr.	Fakt. dato	BELOP
29/3-49		hentet	27/6-49	
Undermall nr. 1-0114823	Motor nr. 1-0146010	Nakkell nr. Y Y 299	Nakkell nr. K Y 26	

1 stk. Volkswagen Limousine type 11 2 dørs Sedan,
Guassidimensjon 1,00-1,5
Komplett reservedelsgul
Komplett verksted.

Utsalgspriis inkl. om. avgift kr. 8,985,-

MOTTATT
LEST AV
Arnt Røed
Ogge Lili

Avgiftsfritt

2,5 ganger så stort som anlegget i Ski. Masse uteplass for parkering – dette er bedriftens 60-års gave til seg selv.

Kilder: Akershus Amtstidende
Finn Øvind Granerud
Harald Fossum

Den første speidertroppen på Nesoddtangen

Av Alv Egeland

Speiderbevegelsen er en av verdens største barne- og ungdomsbevegelser. Den ble startet av engelsmannen Robert Baden Powell i 1907. Norsk Speidergutt-Forbund ble stiftet i 1911. Hovedmålet til speiderbevegelsen er å utvikle barn og ungdom både fysisk og mentalt til selvstendige og ansvarsbevisste mennesker. Mye av opplæringen skjer gjennom ulike aktiviteter ute i skog og mark. Speiderne skal lære å klare seg selv med få og enkle hjelpemidler. I tillegg er nasjonalt og internasjonalt samarbeid som utøves via opphold på leirer og store, organiserte utflukter viktige. Opplæring i sikkerhet og trening i førstehjelp er prioriterte oppgaver. Aktive speidere legger man merke til fordi de bruker speideruniform. I Norge lever det i dag anslagsvis en halvmillion voksne som tidligere har vært med i speiderarbeidet og

som godt husker valgspråket: *Engang speider – alltid speider.*

På Nesoddtangen har vi fra 1976 et moderne speiderhus uten gjeld, bygd av tidligere speidere og speiderforeldre. Men dessverre har vi for tiden ingen speidertropp som driver aktiv speideropplæring på Tangen. Dette håper St. Georgs Gilde på Nesoddtangen – som består av 14 godt voksne speiderinteresserte, å gjøre noe med. St. Georgs Gildene er også en del av den verdensomspennende speiderorganisasjonen. Det arbeides nå målbevisst for at vi igjen skal få en ny speidergruppe her som vil bidra til oppbyggingen av barne- og ungdomsarbeid på Nesoddtangen. Utfordringen er å skaffe speiderledere som kan bygge opp og lede en ny tropp. Det finnes godt om barn og unge i Tangen-området som gjerne vil bli speidere.

Speidertroppen på Tangen fra 1957 til 1977

Det var aktive speidere på Nesodden – både på Hasle (1. Nesodden), ved Fjellstrand (2. Nesodden) og ved Berger skole (3. Nesodden) lenge før andre verdenskrig.

Blant de mange innflyttere til Tangen-området tidlig i 1950-årene ble det tidlig dannet en speidertropp. Historien som nå følger er hovedsakelig basert på en rapport - lånt av Aslaug Gleditsch, forfattet av Lars Kvam og Hans Olav Nicolaysen som begge var speidere på denne tiden. Rapporten dekker perioden nevnt over.

Kaptein Helge Reiss-Andersen og hjelpeprest Berg på Nesodden, var den drivende kraft i oppstarten av 4. Nesodden. På Varden leir tjenestegjorde i 1957 den unge sersjanten Karl-Jørgen Aanderaa som hadde rett bakgrunn. Han påtok seg oppgaven som første troppsleder for en ny speidertropp (4. Nesodden), og med Finn Kopperud som troppsassistent. Startdatoen er oppgitt til 23. juli 1957. Det var 34 unge gutter som ble tatt inn som aspiranter. At så mange begynte vakte oppmerksomhet langt utenfor

Nesodden. Alle 34 klarte kravene til tredjegraden og ble i mai året etter opptatt som speidere. Samme dag fikk de et troppsflagg. Gruppen ble inndelt i fem partruljer. Fire eldre speidere fra 3. Nesodden sluttet seg til 4. Nesodden.

Karl-Jørgen var en dyktig leder. Det ble spennende å være speider i troppen. Selv da han etter tre år flyttet fra kommunen og sluttet som troppsfører, fortsatte han i mange år som leder av Nesodden rover-patrulje. Mange husker Karl-Jørgen fordi han kom ofte på besøk med sin tamme rødrev.

Sommeren 1959 deltok 26 speidere fra troppen på speiderleir vest for Nøtterøy, Vestfold.

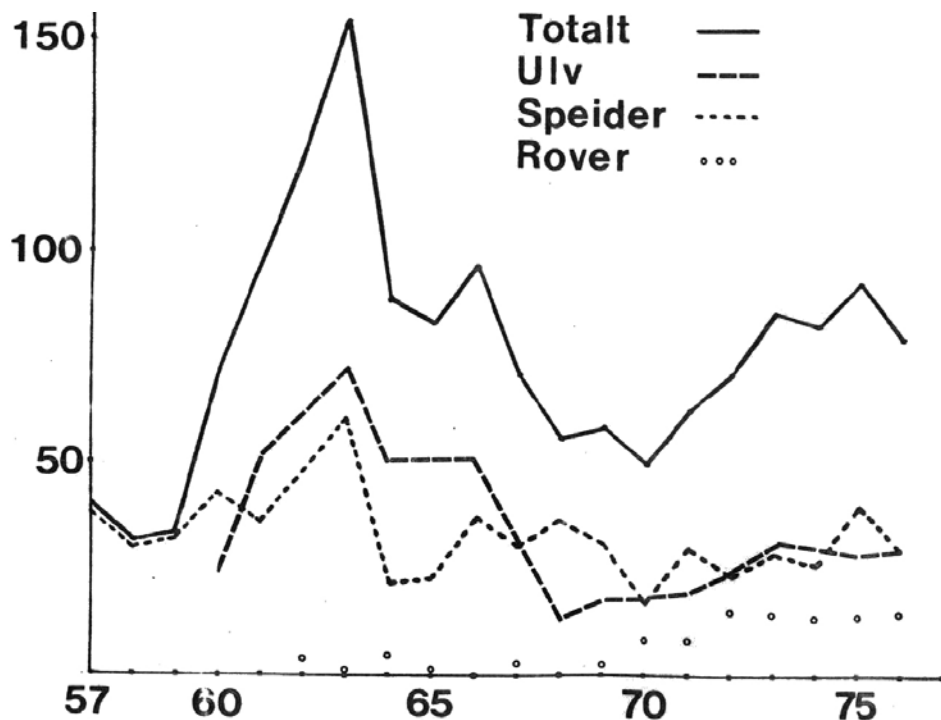
Illustrasjoner av speideraktiviteten på Nesoddtangen. Man bygger telt, drar på tur og koser seg rundt leirbålet.

Alle syklet fram og tilbake fra Nesodden. Det var imponerende om man tar hensyn til alder og kvaliteten på syklene på denne tiden. Speiderferdighetene etter bare ett år var neppe imponerende. Noen har senere fortalt meg om svidd og smakløs mat på leiren.

Gnisten som var tent i 4. Nesodden flammert utrolig hurtig. Antallet speidere økte, det var mange møter og turer i tillegg til faste sommerleirer. Mange klarte kravene til både 2. graden og nye merker. Den første som tok 1-graden var i 1959. Flere hadde både 6-, 12- og 18-merkesnoren tidlig på 60-tallet.

Høsten 1959 begynte arbeidet med å få i gang en ulveflokk; dvs å starte speiderarbeidet for aldersgruppen 7 til 10 år. Formell start er sommeren 1960 med Kari Schrøder som leder av ulveflokk. Antallet speidere i 4. Nesodden økte til 72. Det var 5 ledere, 43 speidere og 24 ulvunger. I 1962 var det igjen en viktig utvidelse i aktiviteten. Det første Roverlaget ble startet og Lars Kvam begynte som leder. Det har alltid vært et problem å beholde speiderguttene i troppen etter de har fylt 15-16 år. Derfor var roverlag en viktig utvidelse av speiderarbeidet. Neste sommer kom også Carl-Alfred Veidal – med stor energi, inn som ny leder.

Kurvene viser at antall speidere, ulvunger og rovere i 4. Nesodden i perioden 1957 til 1977 varierte

Kurvene viser at antall speidere, ulvunger og rovere i 4. Nesodden i perioden 1957 til 1977 varierte fra 35 til 150. Selv om det var betydelige variasjoner fra år til år var det etter forholdene stor aktivitet. Som det framgår av kurven var aktiviteten i antall rovere lav mellom 1965 og 70, mens speidersaken etter 1970 igjen seilte i medvind.

fra 35 til 150. Selv om det var betydelige variasjoner fra år til år, var det etter forholdene stor aktivitet. Som det framgår av kurven, var aktiviteten i antall rovere lav mellom 1965 og 70, mens speidersaken etter 1970 igjen seilte i medvind.

Fra tidlig i 60-årene ble sam-

beidet med speidergrupper i Sverige og spesielt i Danmark utviklet med felles leirer i Skandinavia. Antallet speidere økte og i 1964 var det steget til 44. Da var det så mange at man bestemte seg for å dele gruppen opp i to. I noen år var det to speidertropper på Tangen, med Hartvig Hartvigsen som leder for

den ene og Ivar Eriksrud for den andre, mens Veidal var øverste sjef for aktiviteten.

Mange foreldre støttet speiderarbeidet ved å stille rom og fritids- hus til disposisjon. Høsten 1963 stilte kommunen Burestua på Oksval til disposisjon for speiderne, men dessverre var det stadige hærverk og kloakklukt der, så dette var ingen god løsning. Så begynte problemet med å skaffe gode patruljeførere som er en viktig forklaring på hvorfor antall speidere ble mindre.

Som ved alt barne- og ungdoms- arbeid er det ofte problemer med interessen. Gløden etter morsomme samlinger og store begivenheter som nasjonale (1964 var landsleiren i Bodø) og internasjonale leirer øker. Utover i 60-årene var den teknologiske utviklingen formidabel. I tillegg kom det stadig nye og spennende utfordringer og aktivitetstilbud til de unge. Man måtte prioritere på en ny måte. Dette forklarer nok hvorfor – som illustrert i figuren, antallet varierer mye fra år til år. Det var ikke lenger økning i antall speidere fra år til år. Mens antallet

aktive holdt seg relativt lavt, så var det fortsatt mange som gikk inn i ulveflokkene. Det var enklere å skaffe ledere til ulvearbeidet.

1970 var et viktig år for speiderarbeidet på Nesodden. Stiftelsen «Speiderhus på Nesodden» med Eivind Schrøder som formann, ble opprettet. En felles foreldre- forening for samtlige speidere på Nesodden ble startet. I -71 utgav Speiderforeningen bladet «Leirbålet» som ble solgt til støtte for speiderhuset. Det ble da samlet inn kr 17 000 til speiderhuset. Det var flere arrangementer på Tangen for å skaffe blest om Speiderarbeidet.

4. Nesodden deltok ofte i større humanitære oppdrag. Som eksempel kan nevnes at i 1970 samlet speidergruppen på Nesodden inn 100 000 kroner til UNICEF's arbeid. Dette var samtidig med at pinsleiren på Tjernsbråten ble arrangert for første gang. Man startet arbeidet med å få i gang en litt mer omfattende ledertrening.

Fra 1970 ble det igjen mer fart i arbeidet med roverlaget. Roverne med Aanderaa som leder

Speiderne koser seg på leir langt ute i naturen.

gjennomførte mange strabasjose turer. Den som nok vakte mest oppmerksomhet var Afrikaturen med minibussen Laura i juli 1972. I løpet av 3 uker kjørte roverne fra 4. Nesodden ca. 10 000 km og var innom 10 land i Nord-Afrika.

Høsten 1974 overtok Nils-Petter Eriksrud som troppsleder sammen med Torstein Gleditsch og Jørgen Nicolaysen. Samme år startet man en Birkebeinerpatrolje for de eldre guttene i troppen, men det var vanskelig å beholde dem i speiderarbeidet. Flere samarbeidsarrangementer med KFUK speiderne på Tangen

ble gjennomført. I tillegg hadde man nå mulighetene til å bruke Knutstua på Oksval. På høsten ble grovbygget for speiderhuset (Askimhus) reist.

Året 1976 ble begivenhetsrikt for speidergruppen som bestod av 4. Nesodden NSF, Nesodden 1 KFUK, Nesodden 3 NSPF på Tangen, hovedsakelig fordi speiderhuset ble innviet den 12. juni. Høsten 1976 var det praktisk talt speideraktivitet i eget hus hver dag. Mange speiderforeldre ble dekorert med Røde Hederslilje for arbeidet med huset og speidersaken.

Nesoddspeiderne hadde en

troppsavis – kalt Sopelimen, som kom ut noen få år. I -76 kunne man lese at Bjørn Rud, Pål Wold og Børge Ousland hadde vært på blåfrost-haik i Nordmarka hvor de lå ute i minus 20 grader.

Men på grunn av flytting og arbeidspress begynte lederproblemet å bli problematisk på høsten 1976, samme året som det nystartede St. Georgsgilde på Nesodden ble opptatt.

Konklusjon: 20-års jubileet for 4. Nesodden ble feiret 1. februar 1977, men framtidsutsiktene på grunn av ledermangel så mørke ut. Mange ulvunger, speidere, rovere og ledere har vært aktive i denne 20-årsperiden fra 1957. De kan se tilbake på godt kameratskap og alt de lærte, som de har hatt god nytte av på livsveien videre. Problemer med å skaffe nok ledere var dessverre så stort at troppen gradvis ble nedlagt.

De som har blitt hedret av 4. Nesodden og fått *Sopelimordenen* er: Karl-Jørgen Aanderaa, Kari og Harald Rosenberg, Kari og Edvind Schrøder, og Carl-Alfred Veidal og Lars B. Kvam. ♡

Idyllisk speiderleir

I artikkelen foran har Alv Egeland beskrevet aktiviteten til speidertroppen på Nesoddtangen, stiftet i 1957.

Han viser til tre tidligere speidertropper; 1. Nesodden i Jaerområdet, 2. Nesodden på Fjellstrand og 3. Nesodden i Bergerområdet.

Nettopp 3. Nesodden vet vi en del om, både aktiviteter fra før 2. verdenskrig og etter. På Berger bodde ildsjelen og læreren Kjartan Velde, som har etterlatt seg en del opptegnelser og bilder mm. fra sitt virke som speiderleder.

Follo krets av NSF ble stiftet i 1929 – etter at speiderarbeidet i regionen var startet en del år tilbake, og 3. Nesodden må ha blitt formelt opprettet i 1932. De første bildene i ett av albumene er datert da.

Som Egeland formidler, er aktiviteten «speiderleir» noe av det morsomste og opplevelsesrike

*Utsyn fra vest m/husmannsplassen Berget i forgrunnen og Bråtetjern/
Blekslitjern. Foto: Privat*

en speider kan være med på (men også utfordrende!).

Blant Veldes etterlatte papirer fant jeg et par avisutklipp som omhandlet en kretsleir på Nesodden i 1936. Leiren ble åpnet 30. juni. Det ene utklippet er kalt «Hos speiderne ved det idylliske Bråtetjern», det andre ikke så malende: «Med Follo-speiderne i kretsleir». Det første er skrevet av en journalist i Morgenposten, det andre antar jeg er hentet fra Akershus Amtstidende. Fra artikkelen i Morgenposten henter jeg følgende:

«Som en stor truende finger av granitt stikker Nesodden fra

Follofastlandet inn mot Oslo. I middelalderen lå halve bygden under Hovedøens kloster og skogen dekket over halvparten av bygden. For 200 år siden bodde der ca. 300 mennesker her ute, men det er først i de siste 20 år at bebyggelsen for alvor tok fatt og Nesodden blev «opdaget» av Oslo.

Nu er forbindelsen til Nesodden meget god og det var med en av disse mange fjordbåter at en av «Morgenpostens» medarbeidere og fotograf reiste ut for å se på den kretsleir som Follo krets av Norsk Speiderguttforbund hadde arrangert ved Bråtetjern.

Efter en times reise med

båten kom vi til Alværn-Steilene og begynte å klatre opover en usedvanlig steil skråning. Kommet op på en av de solvarme åsrabber har man en enestående utsikt over fjorden. Da det var godt og varmt i bakken var både fotografen og undertegnede glade over å se et skilt med den forlokkende tittel «Til kretsleiren» peke innover i den skyggefulle skog. Denne vei veksler mellom eventyr og idyll, og underveis hadde vi anledning til å plukke fullt modne blåbær.

Efter å ha fortsatt opstigningen en stund til begynner det å gå raskt nedover og vi er nu ved en riktig perle av en plass. Her ligger kretsleiren og det forundrer oss ikke det minste at alle liker sig usedvanlig godt her.»

Iflg. journalisten er leiren «i alle deler blitt vellykket, bl.a. takket være Østlandske Petroleumskompani som har stillet sitt område til disposisjon».

Det er på det rene at kretsleiren ble holdt på et område ved dagens Bleksli-Bråtetjern (Nesoddens hovedvannkilde). På denne tiden var de to helt klart atskilte tjern.

Før de ble regulert, lå det en forholdsvis stor gresslette på et område nordvest for Bråtetjern (den vestre delen). Her hadde Østlandske Petroleumscopagni anlagt pumpe for å få pumpet vann over åsen og ned til Alværn. Ved lav vannstand kan restene av pumpehuset fremdeles anes. Journalisten skriver:

«Hovedinngangen til leiren er ved «Nyveien». Denne vei kommer fra Fjellstrand og skal med tiden føres helt frem til Flaskebekk, men foreløpig er man altså ikke kommet lenger enn til Bråtetjern.»

I dag vet vi at denne veien ble ferdigstilt først under 2. verdenskrig.

Journalisten som er ansvarlig for den andre reportasjen har en annen stil:

«Det er blitt livlig ved det lille

Oversiktsbilde mot øst. Bråtetjern skimtes mellom trærne. Foto: Privat

idylliske Bråtetjern ute på Nesodden nu. Hvor det inntil for noen dager side nesten ikke fantes et menneske, er det plutselig vokset op en veritabel by på sine 230 innbyggere. På den vakre lille sletten nord for tjernet står telt i telt. Mellom røken stiger røken fra de mange leirbålne. Overalt myldrer det av gutter, gutter som leker og gutter som spiller fotball eller øver i signalering. Nogen hugger ved mens andre koker mat. – Det er liv – speiderliv.

Førstehåndsintrykket av en slik leir er at teltene er satt op der det har falt sig. Man skal imidlertid ikke ha vært lenge der før man opdager at området er delt op i en rekke grupper, en til hver tropp.

Leirbilde, kretsleiren 1936. Foto: Privat

Troppene setter sin ære i å innrette sitt område så praktisk og pent som mulig. Det er dusinvis av morsomme ideer. Kløktige guttehjerner har pønset ut praktiske hoppestativ eller smarte jordkomfyrer.

En tropp koker frokosthavresuppen i høikasse. En annen tropp har laget spisebord i hesteskoform. Dette er en ny og glimrende idé. Kokkene står midt inne i «hesteskoen» og deler ut maten, og guttene risikerer ikke å få en slev med glohet kakao eller suppe nedover nakken.

Alle ting har sine navn i leiren. Vi har Badeveien, og Strøket, Vaskeriet, hvor morgenvasken foregår, og nordre og søndre bro

Kjartan Velde med deler av 3. Nesodden, kretsleiren 1936. Foto: Privat

som fører over til leder. Innviede kjenner og til steder som Friluftten og Mauretania.

Å beskrive livet i en slik leir lar seg ikke gjøre. Det må oppleves. Om man er 10 år eller 50 er det like morsomt, like lærerikt og like sundt.

Kl 7 gjaller reveljen. Så er det fellesgymnastikk under leirsjefens ledelse, den går med liv og lyst. Dusjen alle skal ha etterpå er kanskje ikke fullt så lystelig – en slange med trykkvann. Fra dusjen går veien til vaskeriet hvor det skrubbes og vaskes så sepeskummet fyker om ørene. De er flink til å holde sig rene.

Efter en slik opmykning og renselsesprosess er det klart frokosten smaker. Rett etter flaggparaden setter guttene sig til bords og mengder av havregrøt, kakao og smørbrød forsvinner i ett nu.

Efter frokost er det speiding av all slags. Terrengleker, konkurranser, turer og meget annet. Når solen dukker ned bak åsen i vest er det på tide å slutte leken. Efter å ha hilst flagget mens det fires, slenger guttene ullteppet sitt om skuldrene og begir sig til leirbålet for å avslutte dagen med en koselig time rundt varmen.»

De etterlatte papirene, avisartiklene, fotoalbum etc. er gjennomgått av medlemmene i St. Georgs Gilde på Nesoddtangen (jfr. Egelands artikkel). Det var ikke så lett å gjenkjenne noen av guttene som i dag er godt voksne menn, men én ble gjenkjent; Knut Rødsten.

Det innleverte materialet er av stor interesse også for Norsk Speidermuseum, og alt vil bli innlevert der. ♥

Berger skole slik den var da Anne Ibsen var elev. Foto: Harald Lorentzens samling.

En annerledes skolestil

Av Nesodden historielag

Lærer og etter hvert skolestyrer ved Berger skole, Kjartan Velde, ble nok sett på som en streng og ganske krevende pedagog.

Fra hans sønn, Drøbakmannen Tor Velde, fikk Nesodden historielag overlevert en del etterlatte papirer etter faren. En del av disse gjaldt Kjartan Veldes store interesse, speiderarbeide. Imidlertid fantes det også bevis på at den strenge skolestyrer visste og viste å sette pris på elevarbeider som falt litt utenom alle planer og regler.

Den kreative Bergereleven Anne Ibsen, født i 1941, var flink

til å tegne. Hun nøyde seg ikke med å skrive en stil som de fleste av oss gjorde, med ord, men valgte å utforme fortellingene sine som tegneserier med tekster og tilhørende egne illustrasjoner. En av hennes «stilebøker» lå blant papirene historielaget fikk overlevert.

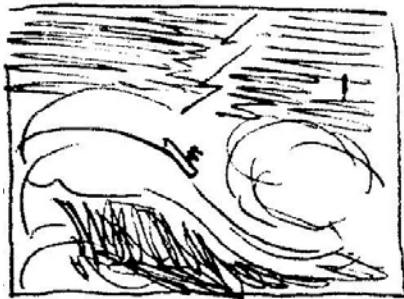
Anne Ibsen døde i 2013, men broren Jørgen Ibsen hadde ingenting imot at en av hennes stiler ble til en liten artikkel i årets «Sopelime» – med karaktersetning av den strenge skolestyrer.

Her følger Anne Ibsens stil fra 7. klasse, «Drømmeuret»:

(Drømmeuret)

En dag fikk Lülü se en billedbok fra Grønland. I et av bildene stod det mange hunder utenfor en liten hytte av sne. Under stod det at hytta het Igloo. Lülü fikk lyst til å se en sann hytte.

Båten går i to.

Det er bølger så store som høe og fale lyn. Hjelp.

Hjelp!
Hjelp!

Sett deg opp på ryggen din og ikke skrik.

Der borte ser jeg land.

Takk skal du ha. Ikke se ut tulle for.

Der går den. Løner på hvor jeg er kommet.

HØ HØ HØ så kaldt det er.

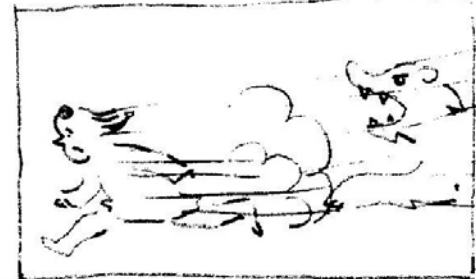

Brum
Brum

Hva er det for en merkelig lyd.

Hjelp en isbjørn

Jeg må løpe så fort jeg kan.

Stor isbjørn kommer.

vi andre isbjørn

Den er død.

godt at den er borte

Ja.

Det var med å spise opp isbjørnen

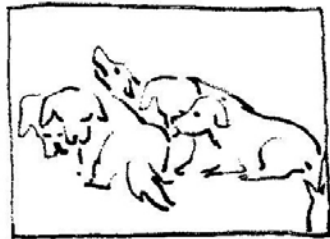
Vi lukkede den istør
arvte.

Nam Nam.

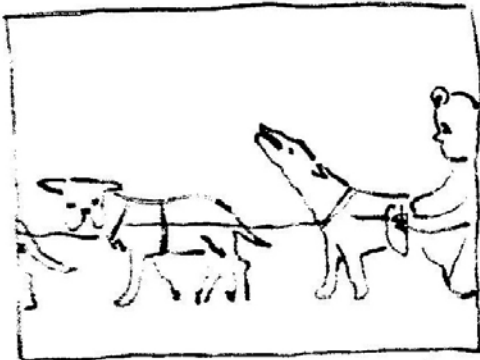
Æsj Det er jo
holv røtt

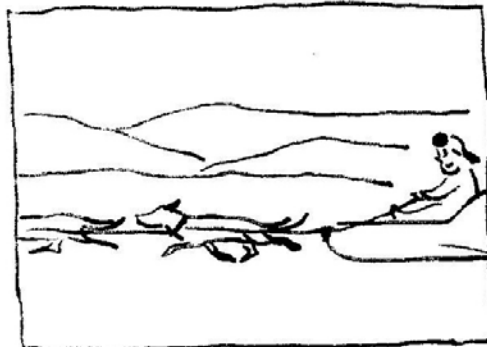
Der bortestår
noen hunder

De har spist opp hele
isbjørnen.

Jeg spenner dem for
analede og kjører av
gården.

Dette går flott.

Hjelpri kjørte rett
ien råk Hjelp.

Hjelp Hjelp.

Hjelp Hjelp

Nå må du stå opp
Løllø! Hjelp Hjelp.

Hvor er jeg?

Du er hjemme
Løllø.

Takk mor.
Dü reddet
livet mitt

Tschudibrygga i dag. Foto: Privat.

Også en bryggesak

Diskusjonen om utnyttelsen og bruken av fergeleiet på Nesodd-tangen ser ikke ut til å ha funnet sin endelige løsning – ennå.

I historielagets arkiv finnes mange morsomme og underholdende saker, f. eks. den følgende, sakset fra «Protokol ang. Bilruterne paa Nesodden samt Bryggeavgifter og Brygger etc.», påbegynt 6/7-1927:

I 1933 ble avgjørelsen tatt i løpet av en ekskursjon...

I dag kalles restene av Ellingsstad brygge (nord for Ommen) for «Tschudibrygga» og brukes som bade»strand» – for dem som ikke har noe imot «tindestigning» – og som vet veien dit. Det er ikke så mange !

Ellingsstad brygge.

Freitag 9. juni 1933 holdtes en befaring ved Ellingsstad brygge og veien opp fra denne.

Følgende herrer reiste kl. 12.2 med d/s "Tourist I": grosserer Borge, ingeniør Trygve E. Hansen, direktør H. F. Leffermehl, eieren av bryggen og arealet ovenfor, herr Tschudi, disposent Henry Olsen og ingeniør Lystad.

Ved besikteleien av bryggen viste det sig at denne er så svakt bygget at den ikke på langt nær vil kunne bære den påkjenning som den blir utsatt for ved anløp av N. D.'s skibe. Bryggens retning i nord og syd er også sådan at adkomst til og fra bryggen er vanskelig.

For å kunne opå anløp mai bryggen bygges ut murene 2 mtr., og det nordvestre hjørnet mai bygges ut ca. 1/2 mtr. mere enn det sydvestre.

Håndskrevet referat fra befaring 9.6.1933 (Fortsetter neste side.)

Der er bygget en sti i det bratte
fyldt op fra byggen. Denne går delvis i
sikkekke, og stiger til ca. 114 mtr. over havet

Samtlige representanter for N.D. var
enige om, at det ikke kan bli spørsmål
om å opå anløp av denne bygge selv om
den blir utbygget og forsterket, idet man
ikke kan tenke sig muligheten av at pas-
sagerer vil foreta de hindelbestigninger som
er forbundet med å komme op og ned.

Når man kommer op på toppen
er der et meget rakkert areal. Den nye vei
som nu bygges fra Fjellsstrand og nordover
er ferdig til henimot Mørn, og man mener
derfor at den naturlige adkomst for de
villakøbere som kommer til å bygge på
herr Tschudi's eiendom blir med rakkert.

Når veien blir ferdig til Tangen kom-
mer rakkerten til å gå på denne vei, og
går da like forbi herr. Tschudi's eiendom.

Vi spaserer den nye vei til
Fjellsstrand, og ruske fra Fjellsstrand kl. 4
tilbake til Oslo med "Tourist I".

"

Den gamle brudekjolen

Av Leiv Bjerve

Da min mor og far giftet seg i
1940, brukte hun en brudekjole
som hennes tippoldemor sto brud
i i 1785. Kjolen er av hollandsk
silke i lakserødt og mosegrønt
med et fint sjal. Broderiene på
kragen er meget fint gammelt
håndarbeid. Kjolen er skjøtet
på nede. Kjolen er brukt bare
tre ganger og har gått i arv på
min morsside. Den er nå i Follo
museums eie. Det er ikke skrevet
ned noe rundt denne kjolen, men

Brudekjolen i hel størrelse og en detalj.
Foto: Thore Bakk, Follo Museum

det er interessant å tenke seg inn i den tiden den ble brukt første gang og hvordan silken kom hit. Hvordan var det å dra til kirken den gangen, var det på ridestier eller med båt?

Første gang brudekjolen ble brukt var 19. april 1785 da Dorthea Caspardotter Brochmann (f.1762) fra Søndre Hallangen i Frogn stod brud. Hun giftet seg med Mogens (Mons) Andersen Grisebu (f.1754) fra Grisebu (Lillerud) ved Fagerstrand.

Antagelig kommer silken til brudekjolen fra handel med

hollenderne i Grisebu. Navnet Grisebu kommer av det hollandske navnet «Grize», grus, sand og «boen», bunn, bukt. (Berner).

Grisebu

Grisebukta var en bra oppankringsplass for båter og de kjøpte tømmer lokalt og solgte til hollendere. I en losrapport fra 1786 nevnes Grisebu som den største ankerplassen i Nesodden med plass for 5-6 seilskuter.

Dette var en stor tømmereksport på 1600-tallet som holdt seg også langt utover 1700-tallet. Det var også to sager på Grisebu.

Foto: Privat

Utover på 1600-1700 tallet fikk byborgerne i Christiania lovfestet at all handel skulle håndheves av disse, og det la en demper for direkte handel med utenlandsbåtene utenfor byen. Det oppsto da en del tuskhandel (ulovlig handel i forhold til forordningene), og det er å anta at dette blomstret opp på Grisebu. Disse forstedene skaffet ofte forsyninger til skip til en billigere penge enn i byene, og det førte til at byborgerne klagde over lav handel. Grisebu er nevnt som ladested, og de fikk krobevillgning på 1600-tallet. Grisebu hadde på midten av 1600-tallet utviklet seg til et lite strandsted med kanskje den største konsentrasjonen av folk på Nesodden. Da bodde det fire strandsittere, to husmenn, en snekker og en dreng der (kvinner og barn ble ikke telt med).

Søndre Hallangen

Brochmann-familien var kjent i Follo blant annet som lensmannfamilie, og den eide flere gårder i Follo. Søndre Hallangen hadde en del skog og hadde lov til å selge 1000 bord og plank. De

hadde egen sag til 1802. Da var de fleste andre sagene i området borte. Tømmeret eller trelasten ble enten fløtet til Drøbak eller Sandbukta, men kanskje ble en del også fløtet til Grisebu som hadde god havn og tradisjon for salg av tømmer. Dermed kunne en selge direkte til hollenderne utenom byborgerne.

Det er kanskje her linken mellom Dorthea og Mogens er, tømmer fra Hallangen fraktes til Grisebu og selges til hollendere. Den gang var det også utpreget byttehandel, så kanskje noen tømmerstokker fra Hallangen ble til hollandsk silke?

Dorte og Mons giftet seg i Drøbak kirke. Veien til kirken var kanskje enklest med båt den gangen, særlig fra Grisebu, men man kan vel også anta at de rodde fra Søndre Hallangen, (Brudeferden i Christianiafjorden!). Det var ikke særlig til veier, de kom først utover og mot slutten av 1800 tallet.

Dorte og Mons var eiere av Hallangen fra 1799 til 1811, men flyttet til Grisebu i 1803. Dorte døde i 1807 (45 år gammel) og Mons i 1812 (58 år gammel)

Kjolen ble brukt andre gang 13. juni 1812 av min tippoldemor Maren Magdalene Grisebu (Maren Malene Monsen Grisebu) (f.ca. 1787-90) da hun giftet seg med Johan Kristiansen Granerud (f.1783). De giftet seg i Nesodden kirke, og vi må anta at de red kirkestien fra Grisebu (Fagerstrand) til Nesodden kirke. Han var sønn av bonden Kristian Granerud som ifølge Berner fikk utmerkelse for sine betydelige avgrøftingsarbeider (grøfting av jorder). Han kjøpte Nesodden kirke i 1796. Maren og Johan

Johan og Maren. Foto: privat

kjøpte i 1813 Søndre Hallangen i Frogn og flyttet dit. Johan Hallangen var både svoger og svigersønn til Mogens Andersen Grisebu.

Det var gode slektskapsforhold, og eierforholdene på de to gårdene gikk fram og tilbake. Det begynner å bli vanskelig og holde orden på dette, særlig når enkemenn gifter seg med slekt. Det er tre gårder som går igjen. Det er Grisebu/Lillerud, Søndre Hallangen og Haslum i Blylaget. På slutten av 1700-tallet og tidlig 1800-tallet ser det ut som om disse eiendommene byttet eiere både inn og ut og inn igjen i slekta omtrent som vi bytter bukser.

Men Maren og Johan var trofaste på Hallangen gjennom et langt liv og opparbeidet seg en formue på 19 000 spd. Ved Johans død i 1856 fortsatte Maren driften av gården sammen med sin sønn Paulus. I 1860 solgte hun Nesodden kirke til Nesodden kommune. I 1874 inngikk hun en kontrakt med Søren A. Parr (også en kjent mann i tiden) om isproduksjon i Marikovadammen. Maren døde i 1881 i Drøbak

Maren Malen Grisebu Hallangen. På dette bildet ser hun ut som en myndig dame. Foto: Privat

Kjolen fulgte deretter med datteren hennes (min oldemor), Marianne Jørgine Johansen Hallangen, til Bjerke i Kråkstad (f.1820 d.1916). Marianne giftet seg med Samuel Pedersen Bjerke (f.1816 d.1899). I dette bryllupet ble ikke kjolen brukt og heller ikke i neste (min mormors) der Karen Dorthea Samuelsen Bjerke (f.1863 d.1936) giftet seg med Hans Roald Sundby fra Sundby i Vestby (f.1854 d. 1945) i 1889. De kjøpte Alfheim i

Kråkstad i 1884 der min mor var født, og hun var den neste som brukte kjolen i 1940.

Min mor Johanne Sundby (f.1903 d.1989) giftet seg med min far Arnold Bjerve (f.1905 d.1999) 7. desember 1940 i Kråkstad kirke og bosatte seg etter krigen i Ås. Da de giftet seg hadde krigen brutt ut, og man brukte det man hadde, eller som min mor sa, det var vanskelig å få tak i varer. Det var jo vanlig da å stå hvit brud, så hun hadde nok det ønsket. Den gangen så man ikke på en gammel kjole som et klenodium, men hun tok godt vare på den der den lå i en skoeske. Jeg mener å huske at hun sa at hun skjøtet på kjolen, og kjøpte sjalet hun bærer.

Kjolen ble gitt til Follo museum på begynnelsen av 1990 tallet. Det var heldig, fordi min fars hus brant i 1994.

Brudekjolen er tatt vel vare på, noe bildene viser. Det gamle, vakre stoffet er selvfølgelig skjørt, men kjolen ble tatt nennsomt fram fra silkepapir for fotografering i forbindelse med et prosjekt rundt 1814- jubiléet. Nå er den pakket forsiktig ned igjen. ♥

Johanne og Arnold. Som man ser er kjolen tatt godt vare på. Foto: privat

Peder Pederssøn Müller

Av Åste Eggen

Over korbuen i Nesodden kirke er det innfelt en halvsirkelformet grålig stein med inskripsjon i snirklete bokstaver. Inskripsjonen er ikke lett å lese, og jeg vil tro at de aller fleste som har besøkt kirken har undret seg og fundert på hvorfor steinen er der og hva teksten egentlig innebærer.

Det står:

*Gud til Ære og wore salige Forældre P.P.M.
K.O.D.G til Efterminde Af os samplige Arfwinger.
Anno 1714. O. Muller.*

PPM og KODG er forbokstavene til ekteparet Peder Pederssøn Müller og Karen Olsdatter Gjerdrum.

«Signalen», det informative lille skriftet som utkommer halvårlig i kommunen vår, hadde våren 2015 et intervju med miljø- og solidaritetsforkjemperen Erik Dammann, bosatt i flere tiår på Nesoddens østside. I intervjuet framkom en interessant opplysning – Dammann hadde også forbindelse til halvøya gjennom å være tippoldebarn i 5. ledd etter nettopp Peder Pederssøn Müller.

Vi har opplysninger om middelalderkirken i diverse kilder (trykte og utrykte); kirkeregnskaper, tingbøker, stattholderarkiv, visitasberetninger, Berners

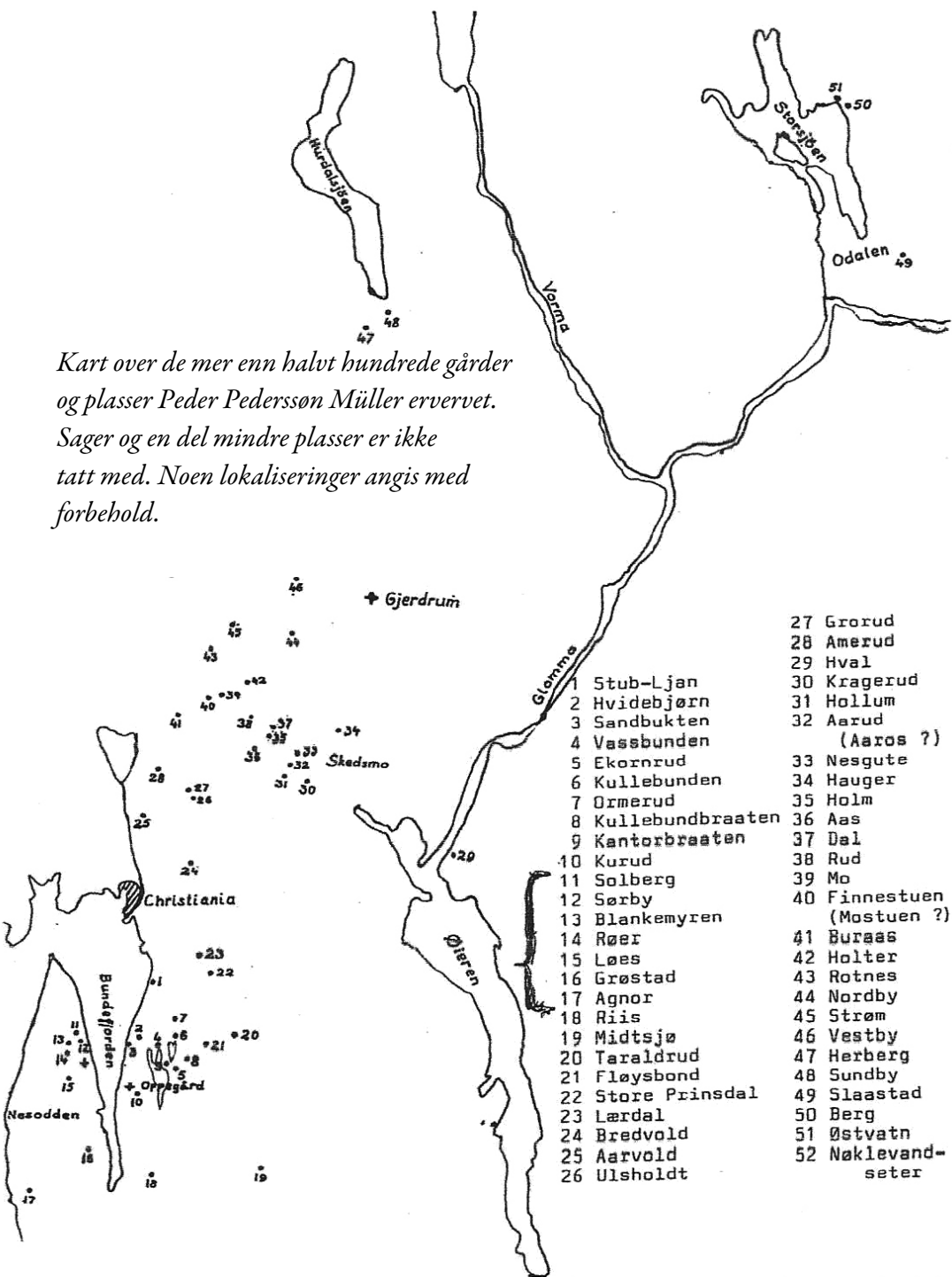
«Nesodden herred» og ikke minst den grundige beskrivelsen av kirken med inventar, forfattet av Sigrud Marie og Håkon Christie i 1969.

Men det er først på slutten av 1600-tallet navnet Müller dukker opp. I hvilken forbindelse skjer det?

Og på sydsiden av kirken er reist en stor minnestein med mange «Müllernavn» – i hvilken sammenheng?

Jeg ble nysgjerrig og kontaktet Erik Dammann, som svært velvillig lot seg intervju og bl.a. stilte familiens slektsbok til disposisjon. Dermed fikk jeg svar på mange spørsmål.

Kart over de mer enn halvt hundrede gårder og plasser Peder Pederssøn Müller ervervet. Sager og en del mindre plasser er ikke tatt med. Noen lokaliseringer angis med forbehold.

Familiens stamfar og eldste kjente, Peder Pederssøn Müller, antas å være født ca. 1645 i Christiania. Faren var antakelig møller, en Peder Møller nevnes i all fall i byens «Bythingsprotocol» for januar 1653. Peder Pederssøn etablerte seg muligens først som skredder, men senere gikk han sammen med Peder Nielsson Leuch omkring på bygdene med «bisse-kram». De to var sannsynligvis blitt kjente gjennom fellesyrket skredder. En «bissekremmer» vandret altså omkring med varer, såkalt «omførselshandel». Varene ble i starten båret på ryggen, senere brukte de hester.

Navneformen Müller vil bli brukt heretter.

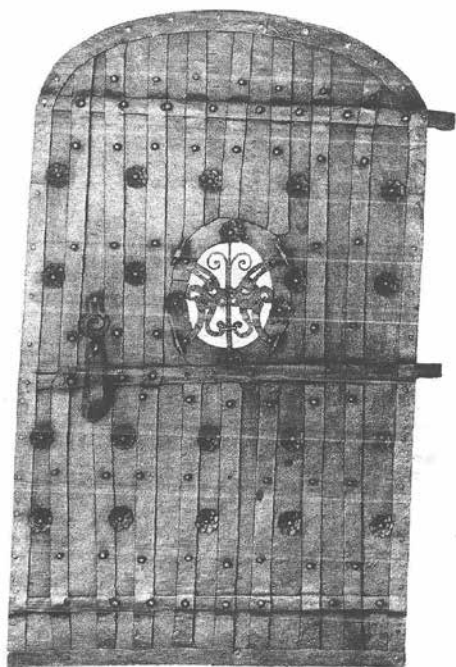
På den tiden regnes folketallet i Christiania å være ca. 3-4000. Peder Pederssøn hadde samlet opp midler og kunne etablere seg som fastboende, starte kjøpmannskap i byen – og viste seg å være en dyktig handelsmann. Han drev trelasthandel og investerte midler i faste eiendommer i byen, bl.a. en bygård, sjøboder, «en kornløkke i Vaterland» med bygninger og var medeier i flere skip. Utenfor

byen ervervet han etter hvert ca. 50 gårder og plasser, og i alt syv eiendommer lå på Nesodden, jfr. oversikten over eiendommene. Én av disse var den gamle kirken. (Ref. kartet på foregående side).

Peder Pederssøn ble en aktet og høyt ansett borger av Christiania, og i november 1687 utnevnte kong Christian V ham til rådmann i byen.

Om somrene bodde han på Stubljan, og det er vel derfra han har sett vestover mot Nesodden. På grunn av avvirkningen av skog kan man tenke seg at Peder Pederssøn helt fra Stubljan kunne skimte kirken på Nesodden der den lå plassert oppe på Nesoddhøyden. Og så godt syntes han om den og omgivelsene at han i 1691 lot oppføre et gravkapell i sten for seg og sin familie på nordsiden av kirken.

Kirken var i dårlig forfatning; i bispestolens besiktigelse av 1675 «befindes Kirken paa den Nordre side ganske Uden Tag, Och paa den Søndre Side er Ungefær den 4re part af Tagsteen for Roednet Och Af Blest». Sognepresten, Christopher Olufsen Pharo, gikk

Porten til Peder Pederssøn Müllers gravkapell i Nesodden kirke – nå på Norsk Folkemuseum, Bygdøy.

til aksjon og skrev – antakelig til Christianiabispem – om økonomisk hjelp til reparasjoner. Han viser til at «Kirken 1681 ble reparert for en stor Deel ved Hrr. Peder Müllers fromme og frivillige og desforuden gjorde Forskodt paa en temmelig Summa, som endnu ei vides betalt».

I 1698 skriver presten Pharo igjen til øvrigheten og uttrykker seg bl.a. slik: «vores Kirche på

Nesodden er meget brøstfeldig, saa Taarnet ganske er forraadnet baade indvendig og udvendig, saa at Sne og Regn ei kan udeholdes». Kirken måtte repareres, «førend den ganske blev til intet».

En slik «befrygtelig Undergang» måtte jo ikke forekomme, og Peder Pederssøn ble igjen kontaktet med anmodning om økonomisk bistand. Han forskutterte midler også i 1704, og eksisterende kirkeregnskaper viser at reparasjonene beløp seg til 257 riksdaler og 17 skilling. Først i 1716, to år etter Peders død, ble beløpet tilbakebetalt sønnen Ole. Andre rikere kirkestoler i Follo måtte for øvrig trå til med midler.

Peder Pederssøn ble stamfar til en stor slekt. Han døde i 1714. I denne artikkelen følger jeg stort sett bare den direkte linjen til dagens tippoldebarn i 5. ledd, Erik Dammann.

Peder giftet seg 1. gang omkring 1664 med Karen Olsdatter Gjerdrum, prestedatter fra Gjerdrum. I dette ekteskapet ble det født i alt 10 barn, syv døtre og tre sønner, i løpet av 13 år. To av barna døde som små. Karen døde i 1694.

Familiens stamfar, Peder Pederssøn Müller ca. 1645–1714

Den eldste sønnen, Peder Pederssøn Müller, var antakelig sjømann og ser ut til å forsvinne ut av historien.

Sønnen Ole (eller Oluff) ble født i 1677 og døde i 1716. I 1707 ønsket han å reise utenlands for «paa fremmede Steder min Fortun at søge», han ville ikke lenger understøttes av faren. Han frasa seg og overdro alle rettigheter når det gjaldt arv etter faren til broren Anthoni og sine svogre. Utenlandsplanene ble likevel oppgitt, og det er ham vi finner som «O. Müller» på stenen over

Peder Pederssøn Müllers første hustru, Karen Olsdatter Gjerdrum.

korbuene i kirken. Han delte farens interesse for den gamle kirken, og etter farens død bidro han med midler til utsmykking til minne om foreldrene; til minnestenen og kanskje først og fremst til den vakre altertavlen. Den er antakelig skåret i 1715 og har inskripsjonen «Oluf Müller 1715».

Peder Pederssøns giftet seg for 2. gang i oktober 1694 med enken Sidsel Rasmusdatter Lobes fra Christiania. Hun ble begravet 2. januar 1703. I dette ekteskapet var det ikke barn.

Begge Peder Pederssøns hustruer

Peder Pederssøn Müllers kiste – nå på Norsk Folkemuseum, Bygdøy.

døde altså før ham selv. Han døde 17. april 1714, kisten ble ført ut til Nesodden og satt inn i det før nevnte gravkapellet, ved siden av kistene til sine to hustruer.

I alt ble etter hvert ni kister med medlemmer av familien Müller satt inn i gravkapellet. Nesodden kommune kjøpte gravkapellet i 1860, og iflg. Berner ble «de ni lik lagt i en fellesgrav på kirkens østside», mens kistene ble satt på kirkeloftet og overlatt i 1901 til Folkemuséet.

Skifteprotokollen for dødsboet etter Peder Pederssøn viser mye verdifullt innbo og løsøre; bl.a. familieportretter, sølvtøy, møbler og speil, men også kalesjevogn, rokker, 3 fuglebur, en «reisekjole» foret med bjørneskinn og 2 parykker.

Ole Müller hadde overdratt de fleste av sine arverettigheter til broren Anthoni, og det ble ham som fortsatte farens forretningsvirksomhet. Han var født i 1678, hadde fått handelsutdannelse i England og var vel rustet til å overta. I 1733 fikk han bestalling som «stadsmajor» av Christian IV. I 1740 kjøpte han selve kirkebygningen på Nesodden av sognepresten, Christian Ruge. Det er usikkert hvor lenge Anthoni Müller eide kirken, hele syv eiere er kjent i tidsrommet fram til 1796.

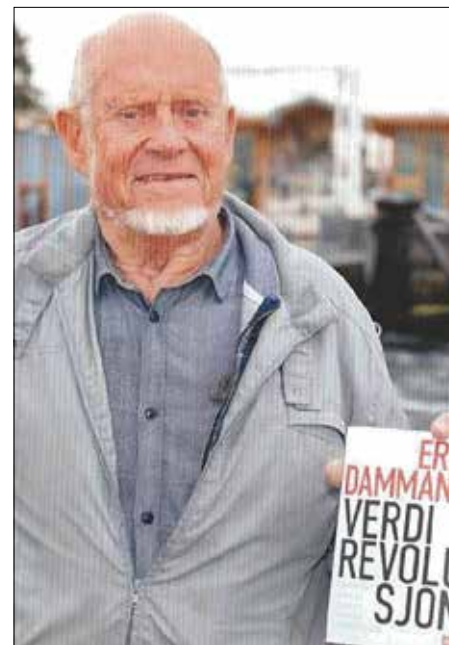
Han hadde giftet seg med Anna Collett i 1709, og deres sønn Frederik Christian Anton Müller ble født i 1716. Anthoni døde i 1748.

Frederik Christian ble militært utdannet og avsluttet karrieren som major og kommandør for to garnisonskompanier i Trondheim. Han hadde giftet seg i 1748 med Bolette Darjes fra Bragernes.

Sammen fikk de sønnen Jahn (Johan) Collett Müller, født 1750, som også fikk en militær karriere. Da han døde i 1834, var han oberst. Han var gift med Anna

Holter, som døde i 1843. Deres sønn Frederik Andreas Müller ble født i 1795 og giftet seg i 1825 med Maren Moss fra Norderhov. Han fulgte i farens og farfarens militære fotspor og utdannet seg til rittmester, men gikk senere over til et annet statlig embete, i 1852 ble han tollkasserer i Drøbak. I 1878 døde han der.

Blant deres fem barn finner vi Fredrik Christian Müller, født i 1828 og utdannet som jurist. Han ble fogd i Gudbrandsdalen og giftet seg med Hanna Stockfleth

Erik Damman.

fra Lesja. De fikk 11 barn. Sønnen Trygve Colbjørnsen Müller ble født som nr. 6 i juni 1866 (død 1958). Han ble landbruksutdannet og drev ett år Bjørnsøns gård Aulestad. Senere tok han handelsutdannelse og drev i likhet med sin forfader Peder Pederssøn Müller forretningsvirksomhet i hovedstaden. I 1902 giftet han seg med Thora Nielsen fra Christiania. Hun døde i 1938.

Deres datter Gerd Hedvig Müller ble født i 1904 og giftet seg i 1928 med forretningsmannen Erik Lorange Dammann fra Kristiania. De døde hhv. i 1986 og 1990.

Og dermed er vi kommet til dagens ledd i slektsrekkefølgen – nesten:

Sønnen Erik Dammann, f. i mai 1931 og nå bosatt på Nesoddens østside. Han giftet seg i 1955 med Ragnhild Østby, og de har i alt syv barn.

Og disse barna har barn igjen, så i alt kan vi telle 11 generasjoner i Müllerfamilien med stor eller liten tilknytning til Nesodden.

At den gamle kirken på Nesodden har spilt en rolle for

Ellingsstad brygge.

Tredag 9. juni 1933 holdtes en
besjering ved Ellingsstad brygge og ruin op
fra denne.

Følgende herrer reiste kl. 12 2 med
d/s "Tourist I": grosserer Borge, ingeniør
Trygve E. Hansen, direktør H. J. Heffermehl,
eier av bryggen og areal et ovenfor, herr
Tschudi, disponent Henry Olsen og ingeniør
Lystad.

Ved besiktelsen av bryggen viste
det sig at denne er sei svakt bygget

Familiebildet fra 1914.

mange av dem, kan vi blant annet
se av familiebildet fra 1914. Da
samlet 50 «Müllere» seg ved
kirken for å avduke en bauta til
minne om velgjørerne fra 200 år
tidligere. Piken i matrosdress er
Gerd Hedvig, Erik Dammanns
mor, forteller han.

Bautaen finner vi sydøst for
kirken, altertavlen står fortsatt
på sin plass i koret, prekestolen
med sin bemaling er på plass,
og kommende generasjoner av

nesoddinger vil nok fortsatt undre
seg over den snirklete innskriften
på stentavlen over korbuen.

Kilder:

Schilbred: Christianiafamilien Müller
gjennom 10 generasjoner
Berner: Nesodden herred
Christie: Nesodden kirke
Løes: Artikkell i Kirkespeilet 1989

*Og stor takk til Erik Dammann for
informasjon og bistand og spesielt
utlån av familiens slektsbok, hvor
også bildene er hentet fra.*

Oversikt over styret i Nesodden historielag 2015

Leder: Åste Eggen

Nestleder: Gunhild Skatteboe

Regnskapsansvarlig: Arne Isachsen

Styremedlemmer: Stein Turtumøygard
Jan-Arne Ødegården
Erik Jacobsen

Redaksjonskomiteen for Sopelimen takker bidragsyterne til årets
utgave. Allerede nå tas imot bidrag eller forslag til innhold i artikler
for neste års utgave.

Historielagets styre takker også givere av nye gaver til
Fundingrudhuset, samt dem som villig har stilt opp slik at Nesodden
kirke og Fundingrudhuset har kunnet være åpne for omvisning siste
sesong !

www.nesodden.historielag.org

Org.nr. 971257075